

УДК 338.48

Волкова Ирина Игоревна

Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна,
e-mail: volkova1807@ukr.net

Скоряк Ілля Вікторович

Ягеллонський Університет, м. Краків, Польща

ДОСЛІДЖЕННЯ СПЕЦИФІКИ В'ЇЗДНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Метою роботи є дослідження специфіки в'їзного туризму в Україні.

Методика дослідження базується на інформаційному матеріалі, представленому у державних установах (Державна служба статистики України, Київська обласна державна адміністрація та інш.). У процесі дослідження використовувалися статистичний, аналітичний, порівняльний методи (табличний, графічний).

В результаті проведених досліджень був розглянутий сучасний стан та динаміка міжнародних прибуттів в Україну. Показана диверсифікація іноземних громадян за метою в'їзду в Україну. Проаналізовані показники найбільших країн-імпортерів туристичних потоків в Україну. Розглянута динаміка доходів від міжнародних прибуттів.

Науковою новизною є дослідження сучасного стану в'їзного туризму в Україні.

Практична значимість полягає в застосуванні результатів дослідження для прогнозування та планування туристичної діяльності, використанні матеріалів в навчальному процесі при підготовці фахівців з туризму.

Ключові слова: в'їзний туризм, динаміка міжнародних прибуттів, мета поїздок, країни-імпортери туристичних потоків.

УДК 338.48

Волкова Ирина Игоревна

Харьковский национальный
университет имени В.Н. Каразина, г. Харьков,
Украина, e-mail: volkova1807@ukr.net

Скоряк Илья Викторович

Ягеллонский Университет, г. Краков, Польша

ИССЛЕДОВАНИЕ СПЕЦИФИКИ ВЪЕЗДНОГО ТУРИЗМА В УКРАИНЕ

Целью работы является исследование специфики въездного туризма в Украине.

Методика исследования базируется на информационном материале, представленном в государственных учреждениях (Государственная служба статистики Украины, Киевская областная государственная администрация и др.). В процессе исследования использовались статистический, аналитический, сравнительный методы (табличный, графический).

В результате проведенных исследований было рассмотрено современное состояние и динамика международных прибытий в Украину. Показана диверсификация иностранных граждан по цели въезда в Украину. Проанализированы показатели крупнейших стран-импортеров туристических потоков в Украину. Рассмотрена динамика доходов от международных прибытий.

Научной новизной является исследование современного состояния въездного туризма в Украине.

Практическая значимость заключается в применении результатов исследования для прогнозирования и планирования туристической деятельности, использования материалов исследования в учебном процессе при подготовке специалистов по туризму.

Ключевые слова: в'їздної туризм, динаміка міжнародних прибуттів, цель поездок, страны-импортеры туристических потоков.

UDC 338.48

Volkova Irina Igorivna

Kharkiv National University V.N. Karazin, Kharkiv,
Ukraine, e-mail: volkova1807@ukr.net

Skryak Ilya Viktorovich

Jagiellonian University, Krakow, Poland

INVESTIGATION OF THE SPECIFICS OF THE ENTRY TOURISM IN UKRAINE

The purpose of the work is to study the specifics of entry tourism in Ukraine.

The research methodology is based on the information material presented at government institutions (State Statistics Service of Ukraine, Kyiv Oblast State Administration, etc.). In the process of research, statistical, analytical, comparative methods (tabular, graphical) were used.

As a *result* of the conducted studies, the current state and dynamics of international arrivals in Ukraine was considered. Diversification of foreign citizens for the purpose of entry to Ukraine is shown. The indicators of the largest importing countries of tourist flows to Ukraine are analyzed. Considered the dynamics of incomes from international arrivals.

The scientific novelty is the study of the current state of inbound tourism in Ukraine.

The practical significance lies in the forecasting and planning of tourism activities, the use of research materials in the educational process in the training of tourism professionals.

Key words: inbound tourism, dynamics of international arrivals, purpose of travel, countries importing tourist flows.

Постановка проблеми. В'їздний туризм має велике значення для розвитку економіки країн. Це на сам перед значний дохід для країни і є джерелом валютних надходжень. В'їзний туризм найбільш пріоритетний напрямок не тільки тому, що є додатковим шляхом приваблення коштів до держав, але він також впливає на соціальну і культурну сферу і є інструментом геополітики, тому що від того, як країна позиціонує себе на зовнішній арені, залежить її імідж. Україна має усі передумови для цього: значний культурно-рекреаційний потенціал, зручне розташування у Східній Європі, порівняно дешевий вітчизняний туристичний продукт.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий вклад в вивчення розвитку в'їздного туризму внесли такі закордонні вчені, як: Александрова А.Ю., Воскресенський В.Ю., Зорін І.В., Квартальнов В.А., Сенін В.С. та багато інших, вчені України: Антонюк Н.В., Коваль П.Ф., Любіцева О.А., Мальська М.Ф., Юрченко С.О. та інші. В їх роботах розглядаються проблеми розвитку як міжнародного так і в'їздного туризму.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість робіт з міжнародного туризму, небагато публікацій про розвиток в'їздного туризму.

Метою статті є аналіз сучасного стану та проблем розвитку в'їздного туризму в Україні.

Вклад основного матеріалу. Динаміка в'їзних туристичних потоків в Україну характеризується неоднорідністю та суттєво відрізняється за

роками. За даними Держкомстату України, в 1995 р., коли статистика в'їзних туристів почала вестись, в Україну в'їхало 3,2 млн. іноземних осіб. З тих пір кількість в'їзних туристів почала зростати на 60-70% кожні три роки і у 2008 р. досягла максимального показника в історії України – 25,4 млн. осіб. Далі спостерігається невелике зменшення в'їзного потоку яке пов'язане із світовою фінансовою кризою 2008-2009 рр. та загальною тенденцією до скорочення кількості подорожуючих, проте на початку 2010-х кількість міжнародних прибуттів знов почала збільшуватись і у 2013 р. сягнула показника 24,6 млн осіб (за рік після проведення футбольного чемпіонату Європи Євро-2012), але у наступному 2014 р. вона знизилася майже в два рази до 12,7 млн. [2]. Цьому сприяли певні соціально-економічні та політичні зрушення. Але потім намітилася тенденція до зростання і у 2017 р. число в'їзних туристів досягло кількості майже 14,3 млн. осіб.

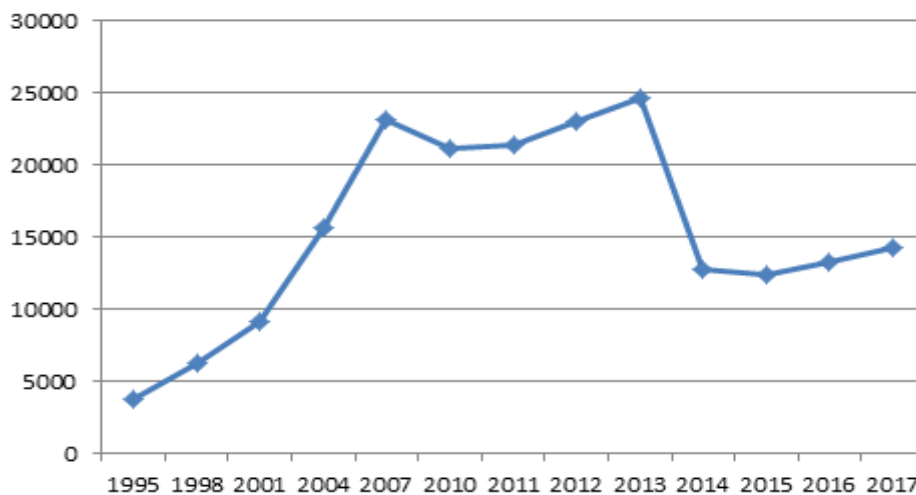

Рис. 1. Динаміка міжнародних прибуттів в Україну, млн. чол. [2]

Однією з найголовніших характеристик в'їзного туризму є диверсифікація потоків за метою поїздки. У 2017 р. спостерігалось збільшення в'їзного туристичного потоку майже на мільйон чоловік, переважно за рахунок туристів з Білорусі (за 2017 р. у порівнянні із 2016-м кількість туристів з Білорусі збільшилась з 1,6 млн. осіб до 2,7 млн. що пов'язано перш за все із дешевизною вітчизняного тур продукту). Переважна більшість туристів (майже 13,8 млн. осіб або 97% від числа в'їзного туристичного потоку) в'їхало вказавши мету відвідання як «приватну», ще майже 400 тис. вказало «культурний обмін» як спонукаючу причину до відвідання України, приблизно 90 тис. осіб з числа в'їжджаючих вказали службу та роботу як основну мету для в'їзду в Україну і лише майже 40 тис. осіб, що в'їхало на територію нашої країни в 2017 р., вказали мету відвідання «туризм», а це менше 1% від загальної кількості в'їзних туристичних потоків. І зовсім мало, приблизно 11 тис.

осіб при в'їзді до України вказали, що вони їдуть з метою імміграції, навчання та працевлаштування.

Можна визначити деякі тенденції, що панують у в'їзному туризмі. По-перше, об'єми в'їзних туристичних потоків дуже сильно залежать від економічної та політичної ситуації у середині країни. Так, у 2014 р., кількість в'їжджаючих зменшилася на 10 млн. осіб або на 40% від показника 2013 р., а кількість осіб, що в'їхали з метою туризму впала в чотири рази.

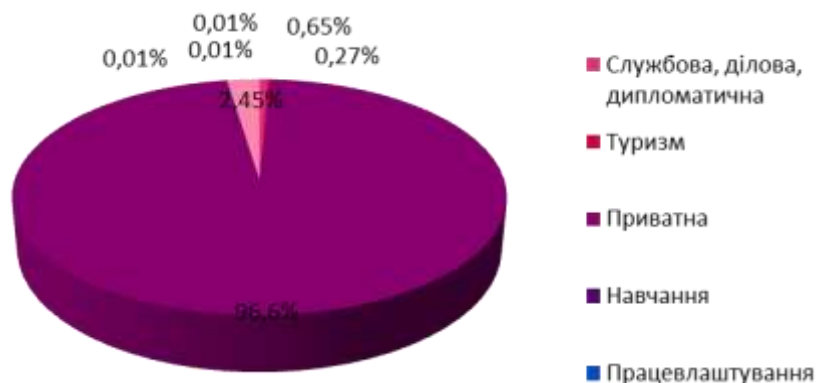

Рис. 2. Диверсифікація іноземних громадян за метою в'їзду в Україну, 2017 рік [2]

По-друге, наявна тенденція до зменшення організованого в'їзного туризму в Україну: так, в 2017 р. число людей, що в'їхало і вказало «туризм» як мету відвідання країни було майже в чотири рази менше ніж в попереднім 2016 році. Можна зробити висновок, що переважна більшість туристів їде в Україну, плануючи придбати основний туристичний продукт (екскурсії, харчування, квитки на транспорт) на місці, що мало би збільшувати доходи від провадження туристичної діяльності на місцях.

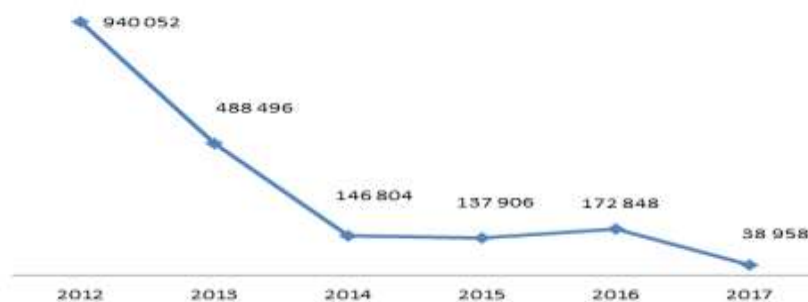

Рис. 3. Кількість осіб, які в'їхали в Україну з метою туризму, динаміка за 2012-2017 роки [2]

Найбільша кількість іноземних туристів у 2017 р. в'їхала до нас із сусідньої Молдови – 4,435 млн. осіб (маємо збільшення туристичного потоку із даної країни у порівнянні з 2016-м роком на 150 тис. громадян).

Основними поставниками туристів до України є сусіди України Молдова, Білорусь, Росія, Польща, Угорщина та Румунія. За останні 5 років кількість туристів скоротилась з усіх країн, за винятком Угорщини.

Таблиця 1.

Показники найбільших країн-імпортерів туристичних потоків в Україну, за 2013-2017 рр.

	Росія	Білорусь	Молдавія	Польща	Угорщина	Румунія
2013 рік	10 284 782	3 353 652	5 417 966	1 259 209	771 038	877 234
2014 рік	2 362 982	1 592 535	4 368 355	1 239 945	874 184	587 774
2015 рік	1 231 035	1 891 518	4 393 528	1 156 011	1 070 035	763 228
2016 рік	1 473 633	1 822 261	4 296 639	1 195 263	1 269 653	774 585
2017 рік	1 464 764	2 727 645	4 435 664	1 144 249	1 119 446	791 116
Відсоток 2017 р. по відношенню до 2013 р.	14,24%	81,33%	81,87%	90,87%	145,19%	90,18%

Джерело: [2]

Враховуючи загальну чисельність населення Молдови (4,064 млн. осіб на 01.01.2016р.) виходить, що кількість туристів з даної країни в Україні у порівнянні з її населенням становить 117%, тобто до України в'їжджали практично по декілька раз. Така велика кількість виїжджаючих з Молдавії обумовлена тісними економічними зв'язками з Україною, відносною простотою процедури перетину кордону для її громадян (відсутність необхідності оформлювати візи) та привабливістю природних ресурсів України (так, багато молдаван надають перевагу відпочинку в Україні).

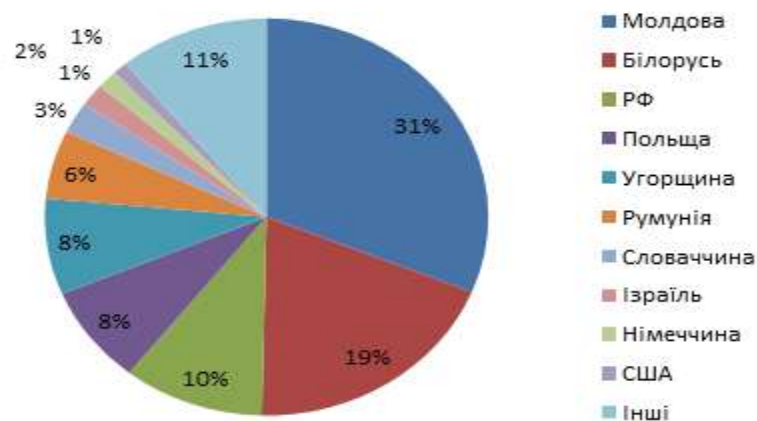

Рис. 4. Сегментація в'їзних туристичних потоків за країною походження, 2017 рік [2]

Друге місце займають білоруси із показником 2,7 млн. в'їзних туристів. Слід зазначити, що у порівнянні з 2016 р. даний показник виріс практично на 1 млн. осіб або на 60% і пов'язаний він перш за все із транзитними цілями. Так, багато білорусів використовують вітчизняних перевізників аби дістатись до популярних іноземних дестинацій (Єгипет, Туреччина, тощо), оскільки для них переліт із України коштує набагато дешевше ніж з Білорусі. Також білоруські туристи надають перевагу порівняно дешевому туризму територією України. Кількість в'їзних

туристів з РФ за минулий рік у порівнянні із 2016 майже не змінилася і становить приблизно 1,4 млн. чол. Неможливо не зауважити, що скорочення кількості в'їзних туристів з Росії відбувається вкрай швидко, і воно змінилось з 10,2 млн. чол. у 2013 до 1,4 млн. чол. у 2017 – тобто майже у сім разів, а 2017 рік – перший рік за чотири роки, коли кількість туристів з даної країни не зменшилася у порівнянні із минулим.

Подібне скорочення пов'язане із введенням більш жорстких правил перетину кордону для громадян з даної країни (наявність завіреного запрошення, біометричного паспорту, тощо) та зміною геополітичного вектору розвитку України. Головна тенденція в'їзного туризму останніх років – скорочення кількості в'їзних туристів з країн СНД, але, усупереч очікуванням, збільшення туристів з Європи проходить дуже повільно. Зважаючи на те, що кількість туристів з Росії за чотири роки зменшилась приблизно на 9 млн. чол., то можна сказати, що саме це зменшення фактично зіграло вирішальну роль у загальному падінні кількості в'їзних туристичних потоків з 24 млн. осіб у 2013 до 14 млн. у 2017 р.

Рис. 5. Динаміка показників найбільших країн-імпортерів туристичних потоків в Україну, за 2013-2017 рр. [2]

Хоча значного збільшення в'їзного туристичного потоку з країн Європи не спостерігається, що не дозволяє говорити про заміщення туристів з СНД туристами з країн Європи, але дана тенденція посилюється з кожним роком. Так, показник трьох найбільших імпортерів туристів в Україну (Польща, Румунія, Угорщина) вже практично досягли рівня 2013 р. (3,05 млн. у 2013 р. і 2,9 млн. у 2017 р.), а за прогнозами деяких науковців у 2018 р. їх перевершать. Але дана тенденція має дві сторони. З одного боку, мешканці Європи мають більшу купівельну спроможність, що дозволяє говорити про збільшення доходів від в'їзних туристичних потоків, а з іншого боку, туристи з Європи орієнтовані в основному на відвідання пам'яток Західної України, як регіону, який розташований ближче до них та який має найбільший культурно-історичний потенціал. Таким чином, туристична діяльність у Східній Україні здійснюється в

основному за рахунок внутрішніх туристів, які мають значно меншу купівельну спроможність.

Якщо туристи з Польщі, Угорщини та Румунії у 2013 р. займали 12,5% у структурі в'їзного туристичного потоку, а туристи з СНД 80%, то зараз ситуація кардинально змінилась і туристи з трьох сусідніх європейських країн займають 21% у структурі в'їзних туристичних потоків, а туристи з СНД – 57%. В 2017 р. показник трьох найбільших імпортерів туристів в Україну з країн ЄС (Польща, Румунія, Угорщина) вже практично досягли рівень 2013 року (3,1 млн. осіб у 2013 р. і 2,9 млн. осіб у 2017 р.). Відсоток туристів з СНД у структурі в'їзних потоків постійно зменшується. І якщо у 2017 році спостерігалось стале зростання в'їзного потоку з Білорусі та з Молдови у порівнянні із 2016 роком (так, білорусів у 2017 р. в'їхало майже на мільйон більше, за рахунок чого власне і відбулося загальне зростання в'їзних потоків в Україну, а молдаван – на 400 тис.), то кількість росіян продовжує зменшуватися. Якщо порівнювати кількість туристів з РФ у 2013 та 2017 рр., то їх кількість зменшилася на 8,9 млн. осіб, або майже на 90%. У загальній структурі в'їзних туристичних потоків зменшення туристичних прибуттів з 24,6 млн. у 2013 до 14,2 у 2017 р., тобто на 10,4 млн. осіб або на 42,6% відбулося, в основному, за рахунок зменшення числа туристів з Росії. Така тенденція пов'язана із геополітичними факторами та зростаючою кількістю формальностей, що необхідні росіянам для в'їзду в Україну.

Офіційних даних про в'їзні потоки за регіонами України не існує, тому офіційна звітність про кількість іноземних туристів, що були обслужені суб'єктами туристичної діяльності можна прийняти за показник в'їзних туристичних потоків у регіонах України.

Відповідно до офіційних даних, наведених на сайті Держкомстату України, в 2017 р. лідером за обслуговуванням іноземних туристів став Київ, де послуги туристичної спрямованості було надано майже 21 тис. іноземним туристам. На другому місті іде Львів із показником майже у 8 тис. осіб, а Харків, місто із надзвичайним потенціалом до розвитку туристичної діяльності, замикає рейтинг із показником 1 (один) турист на рік. Стала тенденція зниження організованого туризму спостерігається в Києві та у Львові (22 тис. іноземних туристів у 2017 р. у порівнянні із 123 тис., які були обслужені суб'єктами туристичної діяльності у 2012 р. у Києві та 20 тис. проти 8 тис. у Львові за відповідними показниками), а в'їзний організований туризм в Харкові практично відсутній. Навіть у 2012 р., коли у місті проходила подія європейського масштабу – чемпіонат Європи з футболу «Євро-2012», кількість іноземців, яким були надані послуги внутрішніми виробниками туристичного продукту була достатньо малою (1,7 тис. осіб), що менше аналогічних показників у Києві та Львові у сімдесят та десять разів відповідно [2]. Але навіть упродовж 2014-2016 рр., коли кількість в'їзних туристів та об'єми організованого туризму серед іноземців почали зменшуватися по всій країні, показники регіонів з організованого туризму серед іноземців усе одно перевищували

аналогічний показник Харкова за 2012 р., який є максимальним для даного міста упродовж останніх років.

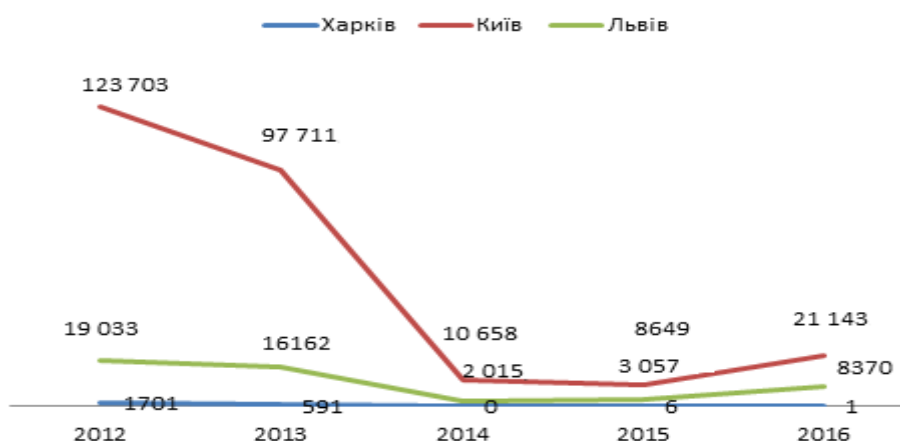

Рис 6. Кількість іноземних туристів, що були обслужені суб'єктами туристичної діяльності у містах, з 2012-2016 рр. [2]

Відповідно до неофіційних даних Київ в 2017 р. відвідало приблизно 1,8 млн. іноземних туристів, а Львів приблизно 1,5 млн. подорожуючих з-за кордону. Також вкрай популярними місцями для іноземних туристів залишається Закарпаття (Ужгород, Берегове) та Передкарпаття (Івано-Франківськ, гірськолижні курорти), куди вирушають в основному мешканці центральної Європи, чорноморське узбережжя (Одеса, Вилкове, Затока), куди вирушають в основному відпочиваючі з Молдавії та Білорусі.

Серед іноземців найбільше тих, хто їде до Києва з Європи (52,6%) й Азії (32,5%). З Америки до столиці України прибуло 8,2% від загальної кількості мандрівників, з Африки – 3,3%, Австралії та Нової Зеландії – 0,3% [1, с.266]. Приблизно 70% від загальної кількості в'їзних туристів в Києві становлять чоловіки, з них більше половини – неодружені молоді люди віком від 18 до 34 років. Що стосується іншої популярної дестинації, Львова, то він користується популярністю серед мешканців Польщі, Туреччини, Білорусі, Німеччини та США. Здебільшого Львів відвідують люди віком 26-35 років, які залишаються у місті в середньому на 3-5 днів, а за день подорожі витрачають 50 євро. Цікаво, що у 2015 р., наприклад, туристи витрачали до 40 євро на день і залишалися тут, зазвичай, на 2-3 доби, тобто інтерес до Львову серед іноземних туристів продовжує зростати [3].

Найбільш популярними видами туризму серед іноземців є діловий, культурно-пізнавальний, освітній, подієвий, рекреаційний, релігійний та спортивний туризм. Найбільш перспективним видається сільський зелений туризм.

Оцінка доходів від туризму та порівняння показників із іншими країнами нині, за умов комерціалізації, є фактично ключовим фактором, який визначає успішність провадження туристичної діяльності в країні. В Україні особливого значення набуває оцінка доходів від в'їзного туризму,

оскільки іноземні туристи витрачають у середньому на 50-70 відсотків більше коштів, аніж внутрішні. За таких умов найбільш пріоритетним напрямком видається розвиток саме в'їзного туризму.

Можна простежити поступове збільшення надходжень залучених від туризму коштів у 2013 р. у порівнянні з 2012 р., проте у 2014 р. кількість залучених коштів зменшилася приблизно на чверть. Далі спостерігається зростання даного показника, а у 2016 р. навіть було зафіксовано найбільше число залучених від туризму коштів за всю історію незалежної України, який перевищує показник 2013 р. майже на 10 млрд. грн., проте показник виручки від туризму у валюті знизився майже у три рази у порівнянні з тим же 2013 р.

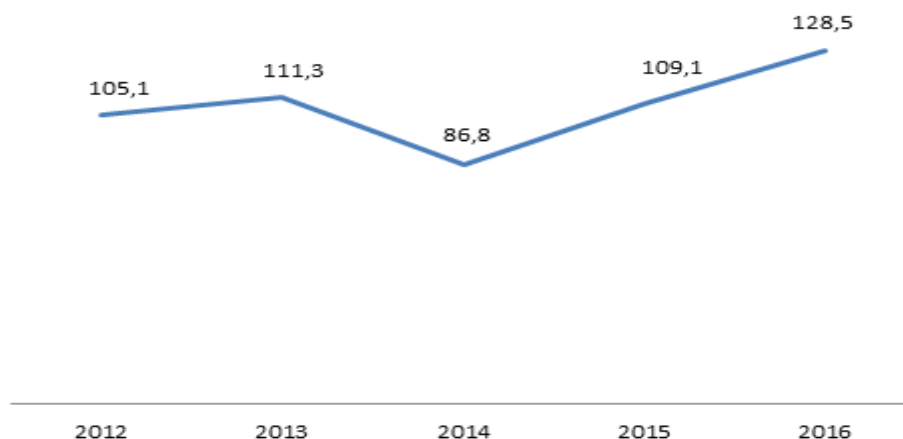

Рис. 7. Кількість залучених від туризму коштів, млрд. дол. [4]

Скорочення в'їзного туристичного потоку в Україні у 2014 р. майже на 10 млн. осіб у порівнянні з 2013-м та зменшення доходів від туризму у два рази у 2014 році у порівнянні з 2013-м демонструє вкрай тісний зв'язок між показником в'їзних туристів та доходів від туризму.

Витрати іноземних туристів в Україні в 2016 р. у порівнянні з 2013-м знизились в чотири рази і складають майже 1,5 млрд. дол., що обумовлено загальним зменшенням в'їзних туристичних потоків, за даним показником Україна займає 46-е місце в світі.

Висновки. В останні два роки відбувається збільшення туристичних потоків в Україну. Нині в структурі в'їзних туристичних потоків виділяється дві тенденції: збільшення туристів з Європи та зменшення туристів з країн СНД. І якщо поглянути на загальну структуру в'їзних туристичних потоків, зменшення прибуттів з 2013 до 2017 року відбулося, в основному, за рахунок зменшення числа туристів з Росії на 90%. В'їзний потік туристів забезпечує переважну більшість доходів від туризму в Україні, тому що крім надходжень валюти, купівельна спроможність іноземців, що в'їжджають в Україну, набагато більша аніж у середньостатистичного внутрішнього туриста.

Список використаних джерел:

1. Україна на світовому ринку туристичних послуг: сучасний стан та перспективи розвитку :

- монографія / М. В. Сідоров, О. Є. Юрченко, С. О. Юрченко. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. – 256 с.
2. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
3. Київська обласна державна адміністрація. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://koda.gov.ua>
4. Статистична інформація за об'ємом туризму за країнами світу. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://knoema.ru>

References:

1. Ukraine on the world market for tourist services: the current state and prospects of development: monograph / M. V. Sidorov, O. E. Yurchenko, S. O. Yurchenko. - Kh.: KhNU named after V. N. Karazin, 2017. - 256 p.
2. The State Statistics Service of Ukraine. - [Electronic resource] - Access mode: <http://ukrstat.gov.ua>
3. Kyiv Regional State Administration. - [Electronic resource] - Access mode: <http://koda.gov.ua>
4. Statistical information on the volume of tourism by countries of the world. - [Electronic resource] - Access mode: <https://knoema.ru>